

מהותו היזק ראייה

רא"ש בבא בתרא פרק א סימן ב

ושותפין שחלקו את החצר ולא בנו כותל בינייהו ואחר כמה שנים תבע האחד לבנות כותל ביניהם ושכנגדו טוען הנה מחלת לי על היזק ראייה שאני מזיקך ונתת לי או מכרת לי והחזקתי בו כמה שנים אין טענתו טענה. ולא שייך כאן חזקה דטעמא דחזקה היינו כיון דשתק ולא מיחה הפסיד היינו דוקא היכא שהמחזיק הוא מזיק ואינו ניזק כגון מי שיש לו חלון פתוח לחצר חבירו והחזיק בו שלש שנים. אבל הכא מצי למימר למה היה לי למחות יותר ממך והלא הייתי מזיקך כמו שהיית מזיקני והייתי מצפה אולי תפתח אתה לתבוע. ועוד דלא דמי האי היזק להיזקא דחלון דהתם לאו היזק תדיר הוא שהחלון עשוי לאורה ולא להסתכל בו לחצר חבירו ואסור לו להסתכל במעשה חבירו כדאמרינן גבי גינה אבל חצר שמשתמש בכניסה ויציאה ואי אפשר שלא יסתכל בתשמיש חבירו דמי האי היזקא לקוטרא ובית הכסא דאמרינן לקמן (דף כג א) דלית להו חזקה הלכך צריך לסייעו בבנין הכותל.

אבל אם יש עדים שמחלו השותפין זה לזה על היזק ראייה שוב אין יכולין לחזור בהן. אע"פ שהאומר לחבירו קרע כסותי ושבר כדי יכול לחזור בו ויתחייב חבירו בהיזקו אחר שחזר בו. שאני הכא דתביעת ממון יש ביניהן שנתחייב כל אחד לחבירו לסייעו בבנין הכותל והוי כמו שנתחייב לו מנה ומחלו לו עליו שזכה במחילתו בלא קנין:

רמב"ן בבא בתרא נט עמוד א

ומפורש בירושלמי הפותח חלון בחצר חברו במעמד חברו יכול לומר לו יגעת ופתחת בשמאל יגע וסתום בימין הגע עצמך שהיה שם יכול למימר בעינא הוינא תלעי הגע עצמך שהיה מושיט לי צרורות יכיל למימר מגחך הוינא באהין גברא. ושמתע מינה שאין להם חזקה, שאלו היה חזקה להיזק ראייה לעולם כיון שהוא פותח במעמד חברו והוא מושיט לו צרורות מיד נתקיימה חזקתו, ... וכיון שלא נתקיימה חזקה בכך לא מקיימא ליה חזקה לעולם היכא שיש שם היזק ראייה כדעת רבינו הגדול ז"ל.

תוקף המנהג וסוג הבניה

נימוקי יוסף בבא בתרא דף א עמוד א

וטעמא דבעינן שיעורים גדולים כל כך אע"פ שאינו אלא משום היזק ראייה משום דחיישינן שמא יפול ויצטרך להתעצם עמו בב"ד ובין כך ובין כך יהא מזיקו בהיזק ראייה

רבי יוסף חביבא (אבן חביבא) נולד כנראה בסרגוסה שבספרד בערך בשנת ק' (1340) כצאצא למשפחות של גדולי רבני ספרד, ולמד תורה אצל הר"ן ואחרי פטירתו אצל רבי חסדאי קרשקש. חי בברצלונה, ונפטר סביב שנת ק"פ (1420).

ומינה שמעינן דאפילו רצה אחד מהם לכנוס בתוך שלו ולבנות משלו בהוצא דפנא חברו כופהו שיבנו בין שניהם גויל או גזית כפי המנהג דשמא יפול ויצטרך להתעצם עמו בבית דין

רא"ש בבא בתרא פרק א

בגויל זה נותן שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים בגזית זה נותן

רבי אשר בן יחיאל, הרא"ש, נולד בשנת ה"א י' (1250?) באשכנז ונפטר בשנת ה"א פ"ז (1327) בטולדו שבספרד. למד בישיבות בעלי התוספות באשכנז ובצרפת, ורבו הגדול היה המהר"ם מרוטנבורג. בעקבות רדיפות נגד היהודים באשכנז, ברח לספרד. שם התמנה לרב העיר הגדולה טולדו.

טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה. בכפיסים זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים. בלבינים זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה. לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם. תימה מה הוצרך לפרש שיעור גויל גזית כפיסים לבינים הא תנא כבר הכל כמנהג המדינה. וליחזי היכי נהוג בעובי בנין החומות של גויל גזית כפיסים ולבינים וליזיל בתר מנהגא. על כן נראה לפרש דהכל כמנהג המדינה לא קאי אלא אעיקר המחיצה כמנהגן לבנותה אם בגויל או בגזית או בכפיסים או בלבינים ואפילו בהוצא דפנא כדקאמר בגמרא. אבל שיעור עובי החומות לאו במנהגא תליא מילתא אלא

1

בשיעור המפורש במשנתנו. ואם נהגו ביותר לא כפינן ליה דקים להו לרבנן דלא בעי טפי. ואם נהגו בפחות מנהג גרוע הוא ולא אזלינן בתריה.

עין הרע

1. סוטה יז עמוד א - דריש ר"ע: איש ואשה, זכו - שכונה ביניהן, לא זכו - אש אוכלתן.

2. משנה אבות פרק ג משנה ב

רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושבלצים שנאמר (תהלים א') ובמושב לצים לא ישב אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכונה ביניהם שנאמר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספרזכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו אין לי אלא שנים מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר שנאמר (איכה ג') ישב בדד וידום כי נטל עליו:

3. תשובות הרמב"ם שצה

(לחכמי לונל). שאלה בספר קנין נמצא כתוב שבין גנה לגנה סגי בעשרה טפחים ובתחלת בבא בתראב משמע פשיטא לן בגינה דהיזק ראייה שמייה היזק מבחצר וא"כ אמאי לא צריך ארבע אמותג יורנו מורנו גאוננו כי צמאים אנחנו לתשובתו כאיל תערוג על אפיקי מים.

תשובה זאת השאלה לא היתה לאנשים גדולים כמוכם לשאול אותה. וכי לא שני לכו בין היזק ראייה שהוא היזק גדול ודאי שיראה אדם חברו בעת שהוא עומד ויושב ועושה צרכיו ובין היזק ראייה שיראה קמת חברו ממש עינא בישא שאלו דברים חסידות הם שלא יעיין בזה בעין רעה ואותו השנוי שנויא בעלמא הוא ואינו אליבא דהילכתא אלא עיקר היזק ראייה בחצר הוא במקום שבני אדם דרים אבל בגגותו אינו צריך ד' אמות לפי שאין דרכן של אדם לדור בגגות אלא במחיצת י' טפחים סגי כי היכי שיתפס כגב ק"ו לגגות שאין דרך בני אדם לדור שם. ואם מאותו הענין של עינא בישא אפילו בבקעה היינו מחייבין אותו לגדור בבקעה שעיקר קמתו של חברו בבקעה הוא וכבר נתברר שאין מחייבין אותו לגדור בבקעה כלל לא בד' ולא בי' ולעולם אין חוששין להיזק ראייה אלא משום בני אדם ובמקומות הקבועים לדירה כחצרות. ואותן הדברים שנאמרו שם בגנה שאני שנוייה בעלמא היא וזה דבר מבואר ואין ראוי להאריך בו.

4. בבא מציעא קז עמוד א

אמר ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן: רבין אחי, לא תזבין ארעא דסמיכא למתא, דאמר רבי אבהו אמר רב הונא אמר רב: אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקמותיה.

המאירי שם

אסור לאדם לעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקמתה שמא ישלט בה עין הרע ויביא עצמו לידי רנון הבריות ואף מפני זו אמרו דרך עצה שלא יקח אדם קרקע סמוכה לעיר ביותר אלא אם כן דעתו להקיפה בגדר עד שלא תהא העין שולטת בה:

5. הרב שלום משאש זצ"ל - מתוך כתב יד

ויש מפרשים שפירשו מאמר רבותינו ז"ל: "תשעים ותשעה בעין הרע ואחד מיתת אדם", אין זה כפשוטו שמתים מחמת עין רעה שהטילו בהם אל נהפוך הוא: שמתו בשביל שהטילו עין הרע באחרים. והצער שהיה להם לראות תמיד בטובת חבריהם, נכנס עמוק עמוק בלבם, יום אחר יום, ונעשו חולים מזה, עד שמתים בדאגות אלו, שאינם יכולים לראות בטובת חבריהם. וזה בא להם מחוסר קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך". מי שאוהב את הבריות, נהפוך הוא: הוא תמיד שמח וטוב לב, בראות חברו בטוב.

בבא מציעא דף קז עמוד ב - +דברים ז' והסיר ה' ממך כל חלי, אמר רב: זו עין. רב לטעמיה, דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד. אמר: תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ.